

Ion Creanga Amintiri din Copilarie

" Creanga este o expresie monumentală a naturii în ipostaza ei istorică ce se numește popor român înșuși, surprins într-un moment de genială expansiune. Ion Creanga este, de fapt, un anonim ".

George Calinescu

În literatura română, Ion Creanga ocupă un loc aparte, fiind autorul care face trecerea dintre creația populară propriu-zisă și cea cultă. Critici literari ca: Garabet Ibrăileanu, Alexandru Piru, Vladimir Streinu, Tudor Vianu și alții au reliefat aceste caracteristici, punând accentul fie pe aspectul popular al operei sale, fie pe cel cult. Garabet Ibrăileanu a ajuns la concluzia de o extremă conciziune ca: "Ion Creanga este un reprezentant perfect al sufletului românesc între popoare; al sufletului moldovenesc între români; al sufletului țărănesc între moldoveni; al sufletului omului de la munte între țărâni moldoveni".

Demn de reliefat ni se pare faptul că francezul Jean Bouticre îi dedică povestitorului de la Humulești studiul *La vie et l'œuvre de Ion Creanga* (1930), din care cităm: "Așa ni se înfatisează în Amintirile din copilărie; ele se numără printre cele mai desăvârșite lucrări pe care le-a produs literatura română. Talentul lui Creanga se manifestă aici în plenitudinea sa: episoadele, serioase sau comice, sunt totdeauna deosebit de captivante, încât, ajungând la ultima pagină a cărții, regreti că s-a terminat așa de curând¹.

Alți critici literari au ajuns să-l numească pe Ion Creanga un Homer al literaturii române. Această denumire metaforică îl onorează, dar, totodată, îl caracterizează cel mai bine pe autorul Amintirilor din copilărie, deoarece ne reliefează faptul că existența lui Homer, ca persoană fizică, a fost pusă la îndoială, unii socotind că *Iliada* și *Odiseea* nu sunt altceva decât culegeri de legende populare, atribuite vestitului cântăreț orb.

Despre Ion Creanga nu putem afirma că ar sta sub semnul acelorși îndoieli, adică povestitorul de la Humulești a fost un om cu o biografie bine cunoscută, relatată în mare măsură de el înșuși, în acele minunate Amintiri din copilărie, scrise sub semnul unei duble vocații: cea a oralității, prin evocarea faptelor copilului minune care le trăise, și cea a scriitorului cult și matur, prin îmbinarea armonioasă a unor expresii de o mare plasticitate populară, cu proverbe și zicători, omul matur privind cu ochii uimiți spre năzdrăvaniile de odinioară, făcute de el înșuși.

Faptul că fiecare dintre cele patru părți ale Amintirilor începe cu o evocare a satului natal, a familiei, a rudelor și a vecinilor mai apropiați dovedește nu numai puternica dragoste pe care scriitorul cult o poartă acestora, ci și că el plutește permanent într-o comuniune luminoasă spre anii de demult, retraiți cu aceeași emoție și în postura de povestitor. Afirmatia lui George Calinescu că în Amintirile lui Ion Creanga ni se povesteste copilăria copilului universal este cu atât mai importantă cu cât noi însine reținem cu aceeași intensitate emoția anilor de demult.

Ion Creanga stie sa imbine, mai bine ca oricare altul, aspectele satului moldovenesc de odinioara cu cele istorice, geografice si culturale - toate acestea evocate cu autenticitatea unui martor ocular, care fusese povestitorul insusi.

Aflam astfel ca biserica, reprezentata de parintele Ioan, avea un rol determinant in etica si moralitatea oamenilor, ca preotul a fost cel care a infiintat prima scoala din sat, numindu-l ca invatator pe dascalul de strana Badita Vasile, ca insusirea cunostintelor se facea dupa Ceaslovul bisericesc, cu el copiii prinzand uneori si muste, ca tot parintele Ioan era cel care controla buna pregatire a scolarii, aducandu-l ca sprijin educativ, pe Sfantul Niculae, un bici impletit din curele, daruit de cojocarul satului, si Calul Balan.

Pe masura ce creste, Nica intelege si alte stari sociale din sat: cum erau prinsi flacaii la oaste cu arcanul, cum barbatii se ocupau cu taiatul lemnului in padure si cu negutul, in timp ce femeile isi vedeau de gospodarie si de prelucrarea lantii, produsele muncii lor fiind valorificate tot de barbati, la balciuri.

La fel ca eroul sau de mai tarziu, din basmul Povestea lui Harap-Alb, Nica invata la inceput din propriile greseli. Astfel, cand nu stie prea bine lectia, fiind ascultat de un dusman al sau, aflat in cearta, pentru Smarandita popii, el intelege ca fuga e rusinoasa, dar e sanatoasa, iesind din clasa si ascunzandu-se prin porumbii vecinilor, decat sa primeasca binecuvantarea Sfantului Nicolae.

Prima sa incercare de a deveni negustor, vrand sa vanda Pupaza din tei, este sortita esecului, dar Nica, baiat istet si descurcari, scapa din aceste incurcari cu fata curata, facand haz de necaz si trecand zambind mai departe prin viata, chiar daca i se vor mai intampla si alte suparari neprevazute, cum ar fi cearta cu matusa Marioara, cand a fost La ciresa, si i-a incurcat batranei toata canepa, ori necazul cu Irinuca de la Brosteni, careia i-a daramat bojdeuca, impreuna cu un var al sau, pravalind un pietroi din deal si omorandu-i o capra.

Privite din alt unghi de vedere, Amintirile lui Creanga pot fi socotite si o monografie a scolii de odinioara, in descrierea careia vin pagini despre invatatura de la Humulesti, de la Brosteni, de la Falticeni si, in sfarsit, cea de la Socola - lasul fiind ultimul popas al studiilor lui Nica, atat teologice, cat si pedagogice, in urma carora, in locul baiatului nazdravan, care fusese pana atunci, se ivi preotul si invatatorul Ion Creanga, un tanar aproape format, un scriitor cult, care a sorbit cu nesat din izvorul de apa vie al literaturii populare, luand acea alura de invingator din Tinerete fara batranete si viata fara de moarte. In lunga calatorie a baiatului de la Humulesti spre paginile Istoriei literaturii romane, a lui George Calinescu, au mai avut loc doar doua evenimente demne de semnalat: primul il constituie faptul ca, la scoala Normala din Iasi, el l-a avut ca profesor pe Titu Maiorescu, mintea cea mai luminoasa a timpului si mentorul Junimii; al doilea ca, in timp ce profesa ca invatator, l-a cunoscut pe revizorul scolar Mihai Eminescu, care l-a indemnat sa scrie. Iata, deci, caror cauze si influente il situam pe Ion Creanga intre povestitorul popular de har si scriitorul cult de mai tarziu.

Infatisarea satului de odinioara se face in structuri concentrice, prin oralitate, autorul povestind ca si cum ar avea permanent in fata un auditoriu curios. Nica este personajul principal cel mai reusit

din lumea copilariei: el devine erou al acelor aventuri minunate, iar - la maturitate - povestitorul lor, prin aceasta dedublare, uimit el insusi de ceea ce a facut si ceea ce a devenit. Smaranda este o mama iubitoare, harnica, priceputa in multe taine populare, totodata exigenta cu fiul sau, pe care vrea sa-l faca om cu stiinta de carte; pe cand tatal e mai domol, mai calculat si, uneori, mai ingaduitor fata de copiii sai, pe care-i vedea abia la sfarsitul saptamanii, cand se intorcea acasa obosit de la munca din padure.

Parintele Ioan este duhovnicul si indrumatorul satului, pe cand badita Vasile numai dascalul cu har, iubit de elevii sai. Umorul este realizat prin surse diferite: folosirea a numeroase proverbe si expresii populare, denumiri hazlii, infatisarea unor situatii comice, dialoguri taranesti pline de farmec. Toate acestea degaja o viziune optimista asupra satului lui Creanga, care pare centrul universului, iar el - copilul universal, pe care trebuia sa-l cunoastem si noi, prin intermediul Amintirilor din copilarie.